

SOSIALØKONOMEN

7

SEPTEMBER 1963

AV INNHOLDET:

Kraftkrevende storindustri

**Kommersiell bistand
til utviklingslandene**

**Aksjonsprogram
for Rørosområdet**

Eksamensresultater

I

Investeringer i kraftverk og i kraftslukende stor-industri legger beslag på store deler av våre tilgjengelige ressurser. Industridepartementet har lagt fram en melding om utbyggingen på dette felt (St. Meld. nr. 6 for 1962—63). Etter anmodning av redaksjonen har dosent Hans J. A. Kreyberg utarbeidet noen randmerknader til denne meldingen. Vi bringer Kreybergs synspunkter på side 2.

Norges innsats for utviklingslandene har hittil stort sett begrenset seg til rene gavetiltak. På dette felt har det imidlertid skjedd ganske mye og i dagens nummer bringer vi en oversikt over utviklingen av Norges kommersielle bistand til utviklingslandene. Denne oversikten finnes på side 5.

Den økonomiske og politiske utvikling som har skjedd og som fortsatt skjer i Afrika er av sentral betydning for oss og har derved krav på vår største interesse. I dagens nummer omtaler kontorsjef Eskild Jensen boken: «L'Afrique noire est mal partie» som er skrevet av den kjente franske landbruksøkonom René Dumont. Omtalen finnes på side 8.

I forrige nummer stilte redaksjonen endel spørsmål om prinsippene og utformingen av den norske distriktspolitikken. I dette nummer bringer vi stoff om samme emne sett fra en annen synsvinkel. På side 14 gir utbyggingssjef Asbjørn Austvik en redegjørelse for den såkalte Rørosplanen — en samlet utviklingsplan for Røros og Rørosdistriktet.

Vi bringer på side 11 et intervju med førstesekretær Sten-Ove Callander, som kommer med enkelte kritiske betraktninger om utviklingshjelp og utviklingsland.

Ellers bringer vi i dette nummer som vanlig vårt konjunkturtermometer, studentstoff og diverse annet stoff.

Medarbeidere:

Hans J. A. Kreyberg (c. o. 1951), dosent ved Norges Tekniske høyskole.

Sverre Thon, siviløkonom, Opplysningsinstituttet for Fritt Næringsliv.

Eskild Jensen (c. o. 1952), kontorsjef ved Norsk Utviklingshjelp.

Sten-Ove Callander (c. o. 1952), førstesekretær i Statistisk Sentralbyrå.

Asbjørn Austvik (c. o. 1951), utbyggingssjef i Sør-Trøndelag fylke.

Innhold:

	Side
Forutsetning for vekst	1
Utbygging av kraftkrevende industri av dosent Hans J. A. Kreyberg	2
Er konkurranse en myte? Innlegg av Sverre Thon	3
Kommersiell bistand til utviklingslandene	5
L'Afrique noire est mal partie Bokomtale ved Eskild Jensen	8
Sosietetsnytt	10
Utviklingshjelp og utviklingsland Intervju med Sten-Ove Callander	11
Konjunkturtermometeret	13
Et aksjonsprogram for Rørosområdet Av utbyggingssjef Asbjørn Austvik	14
Foreningsnytt	15
Studentstoff, eksamensoppgaver og eksamens- resultater	16

Sosialøkonomen utkommer med 10 nummer pr. år og sendes gratis til medlemmene av Sosialøkonomisk Samfunn.

Redaksjonens adresse: Frederiksgate 3, Oslo

Abonnementspris kr. 30.- pr. år.

Løssalg kr. 3.- pr. nr.

Henveldeiser om abonnement og forsendelse rettes til

UNIVERSITETSFORLAGET, Nils Juels gate 16, Oslo

Tel. 44 79 00 - Postgiro 15 530

ANNONSEPRISER:

Bakre omslagsside . . .	kr. 300.-
1/1 side	kr. 250.-
1/2 side	kr. 150.-
1/4 side	kr. 90.-
1/8 side	kr. 55.-
1/16 side	kr. 35.-

SOSIALØKONOMEN

TIDLIGERE STIMULATOR

Utgitt av Sosialøkonomisk Samfunn

Redaktører:

EGIL BAKKE

ESKILD JENSEN

Redaksjonssekretær: ARNE FAYE

Studentredaktør: LARS ARESVIK

Nr. 7 - 17. årgang - September 1963

Forutsetning for vekst

Vi har holdt en høyere investeringsrate i Norge enn i de fleste andre land. Vi har også hatt rask økonomisk vekst, men kanskje ikke så rask vekst som investeringsraten skulle tilsi. Produktivitetsøkningen har vært sterkere i Norge enn i mange andre land. Men likevel sitter vi igjen med spørsmålet om hvorfor ikke all vår satsing, alle våre investeringer har gitt mer av seg i form av enda raskere velstandsøkning og økonomisk vekst.

I diskusjonen om økonomisk politikk dreier problemstillingen seg som oftest omkring hva myndighetene gjør eller ikke gjør. Vi har tidligere tatt opp til kritisk vurdering flere spørsmål vedrørende den økonomiske politikk og vil fortsette med det. Men ofte glemmer vi at det er på bedriftsplanet at tingene skjer. At det er direktøren og disponenten som treffer beslutninger som avgjør veksten for de enkelte ledd i vår økonomi. Da kan vi stille spørsmålet: Er det på dette plan en svikt som hemmer den økonomiske vekst. Vi tror at det kan være tilfelle.

Den økonomiske teori bygger som oftest på en fundamental forutsetning om at de enkelte bedriftsherrer prøver å maksimere sin profitt. Vi tror dessverre at dette ikke er en reell forutsetning i Norge. Det inntrykk vi har går ut på at norske bedriftsherrer gjør mye annet enn å maksimere profitten. De prøver å maksimere omsetningen, markedsandeler, produksjon. Selv forretningslivets høyborger, bankene maksimierer ikke profitten. De går for fulle mugger inn for å maksimere forvaltningskapitalen, koste hva det koste vil. Forsikringsselskapene skyr ingen omkostninger for å øke forsikringsbestanden. Dessuten må en regne med at bedriftslivets ledere treffer

sine beslutninger med sikte på å gjøre skatten så liten som mulig. Det er grunn til å tro at disse forhold er mer utpreget i Norge enn i andre land. I USA offentliggjør selskapene ofte sine regnskaper hvert kvartal og det de forsøker å fremheve er hvorledes profitten har gått opp. I Sverige er det tilsynelatende også en langt sterkere oppfatning i næringslivet av at investeringene skal «lønne seg» enn forholdet er her i landet.

Det gir seg selv at denne innstilling i næringslivet ikke bidrar til at vi får mest mulig igjen for investeringene; til at den økonomiske vekst blir så sterk som den burde være. Det skulle vært morsomt å se et anslag over hva vi taper hvert år fordi næringslivets ledere ikke går inn for å maksimere profitten. Hva er grunnen til at denne mentalitet er blitt så karakteristisk for det norske næringsliv? Av næringslivet selv blir skattetrykket tillagt skylden. Vi er ikke så sikre på at det er riktig. Mange andre land har et skattetrykk av samme styrke som her i landet, uten at dette har gitt seg samme utslag som i Norge. Men hva nå enn grunnen til tingenes tilstand kan være, så er det viktig å få endret den herskende innstilling hos næringslivets menn.

Dette gjør det til en hovedoppgave å gå gjennom hele det økonomiske system for å finne ut om det ansporer næringslivet til å oppføre seg slik som teorien forutsetter, om det inspirerer til å maksimere profitten. Dette er ikke det samme som at næringslivets fortjenestemarginer nødvendigvis må økes. Men det saken gjelder er å få utformet det økonomiske system slik at den enkelte handler slik at det både er i egen og landets interesse.

utbygging av kraftkrevende industri

Dosent Hans J. A. Kreyberg

I de foregående nummer av Sosialøkonomen brakte vi stoff som behandler våre struktur- og vekstproblemer i videste forstand. Ett spørsmål i denne sammenheng er i hvilken utstrekning vi bør satse på utbygging av kapitalintensiv storindustri. Det er for ikke lenge siden lagt fram en Stortingsmelding som omhandler visse sider av denne sak. På vår forespørsel har dosent H. J. A. Kreyberg kommet med disse

**randmerknader til
stortingsmelding nr. 6 (1962–63).**

Om jeg ikke husker feil brakte Aftenposten for en tid siden en artikkel med overskrift som lød: «Hva skal vi satse på om ikke vår vannkraft?». En liknende ikke særlig dristig og noe fantasiløs holdning forekommer det meg at også Industridepartementets Stortingsmelding nr. 6 (1962–63) «Om utbygging av vannkraft og kraftkrevende industri» bærer preg av. Allerede i innledningens annet avsnitt slås det fast at «I stigende utstrekning vil det være ønskelig å ta i bruk våre vannkraftressurser for produksjon av varer som krever store kraftmengder». Og selv om det både i innledningen og senere leilighetsvis forekommer betraktninger som kan gi antydninger om *hvorfor* dette vil være ønskelig, er hovedinntrykket ved lesning av meldingen at en betydelig satsing på vannkraft og kraftkrevende industri må oppfattes som en industripolitisk premiss og ikke som et analyseresultat. Til Industridepartementets unnskyldning kan det kanskje anføres at Stortingsmeldingen kommer som en pendant til Langtidsprogrammet for 1962–63 hvor nærmere angitte kapasitetsutvidelser for aluminium, magnesium, jern og stål samt ferro-legeringer inngår i den oppgitte målsetting. Dette forhindrer imidlertid ikke at Stortingsmeldingen fremtrer som et illustrerende eksempel på hvor utilfredsstillende det er å gjennomføre slike sektorstudier

som meldingen representerer, når det mangler en ramme fremkommet ved en mer omfattende nasjonaløkonomisk analyse og prioritering. For hvis en ikke anser utbygging av kraftkrevende industri og den dertil hørende vannkraft som et mål *per se*, er jo de mest interessante spørsmål nettopp de som Stortingsmeldingen tar stilling til uten nærmere grunngiing allerede i sine forutsetninger. Vil en ikke nøye seg med å gjøre det, må den mer detaljerte utredning av problemer ved slik utbygging som Stortingsmeldingen behandler ta utgangspunkt i en nasjonaløkonomisk totalanalyse som i forbindelse med en makro-økonomisk preferanse-spesifikasjon har gjort det mulig å programmere hovedretningslinjer for utviklingen av næringslivet. Bare et slikt opplegg kan gjøre det klart hva man egentlig ønsker å oppnå og hvordan de enkelte sektorer som skal gjøres til gjenstand for nærmere analyse er innpasset i et totalbilde der en prinsipielt har tatt vare på alle relevante hovedsammenhenger i økonomien.

Som det er, bærer Stortingsmeldingen intet klart bud om hvilken målsetting utbyggingen av vannkraft og kraftkrevende industri skal tjene og heller ikke om hvilke avveininger — om noen — mot andre utbyggingsalternativer som ligger til grunn for den spesielle interesse for kraftkrevende industri.

Følgelig mangler også en klar presisering av de kriterier som skal være utslagsgivende for sammenstillingen og omfanget av utbyggingen i de sektorer meldingen beskjeftiger seg med.

Der gis oppgaver over brutto-produksjon og bearbeidelsesverdi og disse størrelser i forhold til sysselsetting i kraftkrevende og annen industri, uten at det synes som om disse karakteristika har noen spesiell funksjon i desisjonsmessig forstand.

Opgaver over tollsatser innen ECC i relasjon til kraftkostnader i de enkelte kraftkrevende industrier synes å implisere at man har hatt privatøkonomiske konkurransebetingelser og fortjenestemarginer i tankene uten at det noe sted uttrykkelig er angitt at privatøkonomisk lønnsomhet skal være noe avgjørende kriterium.

Når det gjelder utenriksøkonomiske virkninger av produksjonen i de kraftkrevende industrier gis det oppgaver over brutto- og nettovalutainntekter, men det dreier seg overalt om direkte virkninger. Kryssløpsreperkusjoner er det ikke tatt hensyn til og det er helt sett bort fra at anvendelse av nasjonalinntekt, opptjent ved eksportproduksjon nødvendigvis må ha et særlig høyt importinnhold. Hvilken vekt som tillegges de ufullstendige betalingsbalansevirkninger meldingen omtaler, er ikke oppgitt.

På s. 7 heter det om kraftkrevende industri at «Bedriftene er storavtagere av elektrisk kraft og av malmer og mineraler fra norske brudd, og utbyggingen av slik industri har derfor bidratt sterkt til utnyttelsen av våre naturressurser». Da dette poeng ikke forfølges videre er det ikke mulig å fastslå om bruk av norske naturressurser er en selvstendig målsetting for Industridepartementet.

Titelen på Stortingsmeldingen vekker forventninger om at kraftutbygging og utbygging av kraftkrevende industri vil bli betraktet i sin gjensidige sammenheng, men selve disponeringen av teksten peker nærmest på at ordet «og» i tittelen bare har additiv betydning. Dette inntrykk befestes når en etter drøfting av de kraftkrevende industrier finner en prognose for kraftutbyggingen der de kraftkrevende industriers energibehov er residualt bestemt (s. 23).

Flere steder i meldingen påpekes det at de kraftkrevende industrier er særlig kapitalintensive og at dette både reiser finansieringsproblemer og spiller en rolle for hvilke sysselsettingseffekter utbygging av disse industrier vil medføre. Det er derfor noe overraskende at det i meldingen er lagt så liten vekt på en systematisk behandling av den teknisk nødvendige kapital pr. sysselsatt (eller pr. kroners produktverdi) i de forskjellige grener av den kraftkrevende industri. De tallmessige oppgaver som gis gjelder stort sett anslått investeringsbehov i en rekke enkeltprosjekter.

En mer dyptgående behandling av kapitalproblemene vil etter min oppfatning være av særlig interesse i forbindelse med Stortingsmeldingens emneområde. Fra et økonomisk vekstsynspunkt er det naturlig å betrakte kapitaltilgangen som knapphetsfaktor. Det er forbruksunnlattelse i dag for å oppnå goder i morgen (ikke nødvendigvis målt blott og bart ved mengden av nasjonalprodukt) som er den primære samfunnsmessige kostnad ved vekst og utvikling. Med et slikt utgangspunkt vil det være nærliggende å velge som tilpasningskriterium en maksimering av fremtidsgode-indikatoren, hvilket vil si mest mulig fremtidsgoder pr. enhet av kapitaltilveksten når denne er den knappe faktor. Utbyggingen må etter dette innrettes slik at en

marginalt får like mye fremtidsgoder pr. enhet kapitaltilvekst i alle næringer, men siden de ytre vilkår stadig skifter, vil denne betingelse helst bli å oppfatte som en asymptote. For praktiske formål vil tilpasningsbetingelsen tilsi en prioritering av slik utbygging som gir størst utbytte i fremtidsgoder pr. enhet kapitaltilvekst. I denne forbindelse vil det i alminnelighet ikke være av noen selvstendig interesse om utbyggingen medfører utstrakt bruk av naturressurser som vårt land er rikt på. Graden av privat-økonomisk rentabilitet blir heller ikke noe selvstendig kriterium men dels et internt fordelingsproblem og dels et spørsmål om i hvilken grad en vil bruke privatøkonomisk profitt som incentiv i investeringspolitikken. Siden vår betalingsbalanseposisjon mer er et spørsmål om etterspørselsomfang enn om produksjonens sammensetning kan de direkte eksport- og importvirkninger av utbyggingen heller ikke være av utslagsgivende betydning.

Den betraktningssmåte som her er anlagt vil måtte modifiseres noe dersom det ligger slik an at en satsing på kraftkrevende industri vil muliggjøre en kapitaltilgang som ellers ikke kunne bli tilgjengelig, men hvorvidt dette er tilfelle gir Stortingsmeldingen ikke opplysninger om.

Disse spredte utplukk fra meldingen og bemerkningene til dem er ment som en understrekning av det jeg ser som hovedsvakheten ved utredningen: en mangel på klart presisert målsetting og problemstilling og en mangel på bakgrunn i en mer omfattende samfunnsøkonomisk analyse av våre vekstmuligheter. Kritikken retter seg således primært mot det som ikke står i meldingen eller som er utilstrekkelig utredet. Ser en bort fra disse mer prinsipielle innvendinger, inneholder meldingen mye interessant næringsøkonomisk materiale om de sektorer som behandles, om lokaliserings- og finansieringsproblemer og om markedsmessige forhold for de produkter som framstilles i de kraftkrevende næringer. De opplysninger som her gis om faktiske forhold vil det under enhver omstendighet være av betydning å ha utredet, men problemet vil trolig bli at det foreliggende materiale er foreldet innen den

ER KONKURRANSEN EN MYTE?

Redaksjonen har mottatt følgende innlegg.

Vi viser ellers til
Erling A. Hansens artikkel i nr. 3.

«Den manglende nøkternhet som preger behandlingen av disse spørsmål (konkurransproblemerne), kommer særlig sterkt frem i den hynotiserte interesse for selve *utsalgsprisen* på varene», skrev redaktøren av «Handels- og kontorfunksjonæren», Erling A. Hansen, i en artikkel i «Sosialøkonomen» nr. 3 i år.

Karakteristikken passer på hans egen argumentasjon. Hans hovedpoeng er at «virkeligheten selv så å si har eliminert *priskonkurranse*» (understrekningen er foretatt her). Og ut fra dette slutter han at «drivkraften som kanaliserer samfunnets ressurser hit eller dit, kan altså ikke være *konkurranse*». Det at en spesiell form for konkurranse, priskonkurranse, ikke lenger spiller den samme rolle som den gjorde før, ansees med andre ord som et bevis for at konkurranse som ordnende prinsipp og kanaliserende faktor i det økonomiske liv, har opphørt å virke.

Redaktør Hansen bruker 2 eksempler til å underbygge denne teori med. Det ene er gjennomføringen av selvbetjeningsprinsippet i detaljhandelen. Han finner det bemerkelsesverdig at denne har foregått «under totalt fravær av priskonkurranse». Det annet er mekaniseringen av jordbruket som har økt produktiviteten i denne

prinsipielle problemstilling blir så avklart at den detaljerte utredning virkelig kan komme til nytte.

For til slutt også å ta med et innslag av småpirk: I kapitel III savner jeg en nærmere sammenligning med moderne varmekraftverk under drøftingen av elektrisitetspriser i Norge og andre land. I tabellen på s. 12 er prosenttallet for Norges andel av verdens kopperproduksjon i 1929 ikke fremkommet ved den vanlige anvendelse av oppgitt teller og nevner.

næring slik at den, til tross for en nedgang i beskjeftigelsen på 80 à 100 tusen mennesker i dag produserer mer enn noen gang før. «Finnes det et menneske som — politisk taktikk holdt utenfor — vil hevde at denne veldige investeringen i teknikk ville ha funnet sted innenfor et område som jordbruket, hvis det ikke hadde vært et rendyrket *konkurransefritt* område?», skriver han.

Redaktør Hansen kommer ikke inn på hva han selv mener har vært drivkraften i utviklingen på disse 2 områder. Det kan ha sin interesse å se litt nærmere på det.

En nærliggende tanke er at kjøpmennene har gått inn for selvbetjeningsprinsippet fordi betjeningen har vært en knapphetsfaktor og representert en sterk stigende omkostning på utgiftsbudsjettene. Ekspansjonen og produktivitetsøkningen i industrien har gjort det vanskelig for varehandelen å få den nødvendige arbeidskraft, og presset lønnsnivået oppover. Hvis det ikke hadde forekommet konkurranse innen varehandelen, ville kjøpmennene ha kunnet sikre seg den nødvendige arbeidskraft ved å

by minst like gode vilkår som industrien, og legge på utsalgsprisene tilsvarende. Det at de ikke har gjort dette, men i stedet satset på å effektivisere og rasjonalisere sine respektive forretninger, bl. a. ved gjennomføringen av selvbetjeningsprinsippet, er nettopp et uttrykk for at konkurransen virker.

Det finnes også mange andre uttrykk for dette innenfor varehandelen. Tenk bare på den pågående debatt om «bransjeblandingen» innenfor denne sektor. Kolonialforretninger begynner å selge silkestrømper og manufakturforretninger svarer med å opprette rabattforretninger for kolonial. Og hva med rabattforretningene i elektrobransjen, dannelsen av kjedene, sammenslåingen av gamle vel etablerte engrosforretninger, utsalgene? Jo, her er det sannelig konkurranse, og det på kniven.

Mekaniseringen av jordbruket skal jeg ikke si så meget om. Det forekommer søkt å ta den til inntekt for en konkurransefiendtlig innstilling. Redaktør Hansen mener vel ikke at vi skal fremme rasjonaliseringen i industrien ved å gi den 100 prosent beskyttelse mot

utenlandsk konkurranse og ved kollektive salgssentraler med kjøpeplikt for industrivarer? En annen ting er at mekaniseringen av jordbruket i Norge forekommer å være drevet *vel* langt, når selv ganske små gårder har 2 traktorer. Vi topper statistikken når det gjelder antall traktorer pr. mål dyrket mark.

Det at produsenter og kjøpmenn nødig starter en priskrig i våre dager, kan betraktes som uttrykk for et endret *syn på* konkurransen, men ikke som et tegn på at konkurransen ikke lenger virker. For konkurransen er ikke noe de næringsdrivende kan komme sammen å erklære for død og maktesløs eller som myndighetene kan utslette med et pennestøk. Den er heller ikke hverken noen myte eller legende, men en levende realitet for alle dem som er engasjert i næringsvirksomhet for egen regning og på egen risiko. Og alle tegn tyder på at denne realitet stadig gjør seg *mer* gjeldende i våre dager. Det tjener ingen hensikt å lukke øynene for det. Det kan tvertimot få «katastrofale» følger.

Sverre Thon.

SPØRRE *konkurranse*

Hvem har sagt det, og *når* er det sagt?

„STATEN PÅLEGGER MEG STADIG NYE UTGIFTER OG EMIGRERE FÅR JEG IKKE LOV TIL”

1. Høyesterettsadvokat **Trampe Kindt** på Akademikersambandets representantskapsmøte.

2. **Marco Polo** til Keiseren av Kina i 1310.

3. Stortingsrepresentant **Bjarne Henriksen** under ordskiftet om skatteforskottsvedtaket for 1964.

4. **Xenofon** i godt lag, 400 f.Kr.

5. Skipsreder **Astrup** på årsmøte i Norges Rederforbund.

Svar på side 10.

Kommersiell bistand til utviklingslandene

I den siste tid er det skjedd flere ting av betydning for karakteren av Norges hjelp til utviklingslandene. Det er bygd opp et apparat som tar sikte på å stimulere den kommersielle innsats til fordel både for utviklingslandene og oss. Redaksjonen har latt utarbeide følgende oversikt over det system som er bygd opp.

Norges innsats for utviklingslandene har hittil begrenset seg til de rene gavetiltak. Dette gjelder både våre relativt høye bidrag til de tekniske hjelpeprogrammer under De forente nasjoner, og det gjelder vår egen tosidige støtte, og de skandinaviske prosjekter som vi deltar i. Norge har hittil ikke engasjert seg i såkalt kommersiell utviklingshjelp, hverken ved direkte statlige lån eller kreditter eller ved tiltak som oppmuntrer privat norsk økonomisk virksomhet i utviklingsland.

Dette har vært en betydelig begrensning i våre ytelser til utviklingslandene. Det er ved å aktivisere slike virkemidler som man har i den kommersielle utviklingshjelp at andre land har lyktes å øke sine samlede ytelser til utviklingslandene. Den kommersielle utviklingshjelp krever ikke offer av samme art som de rene gaver. En vellykket kommersiell utviklingshjelp er til gjensidig fordel for giver og mottaker på en annen måte enn gavene er.

1. utredning 1960.

Den nye aktive norske linje i forhold til utviklingslandene ble innledet med at Regjeringen i juni 1960 oppnevnte et utvalg med statssekretær Hans Engen som formann «for å utrede spørsmålet om Norges hjelp til utviklingslandene på prinsipielt grunnlag...». I regjeringens melding til Stortinget om rapporten fra dette utvalget. (St.meld. nr. 23, 1961—62) blir det bl. a. pekt på at Norge i tillegg til den statlige hjelp også vil kunne bidra på flere måter til å dekke utviklingslandenes behov for kapitaltilgang på mer kommersielt grunnlag. Det gjelder bl. a. ved eksport av flere typer kapitalvarer og entreprenørvirksomhet. Det offentlige vil kunne legge forholdene til rette for slik eksport ved å bidra til å bedre mulighetene for finansiering og for dekning av risikoen gjennom statsgarantier.

2. utredning 1961.

På dette grunnlag nedsatte Regjeringen 26. oktober 1961 et nytt utvalg med følgende mandat:

1. Utvalget bør utrede spørsmålet om hvilke muligheter Norge har og hvilke tiltak som kan treffes fra næringslivets eller statens side for å legge forholdene til rette for en økning av samhandelen med utviklingslandene og for større eksport av kapital i forskjellige former (forretningsmessige kreditter, lån, investeringer). Såvel rent norske som fellesnordiske tiltak bør overveies. Utvalget bør blant annet drøfte slike tiltak som:

- a. Garantiordninger for eksportkreditter og private investeringer.
- b. Finansiering av langsiktige eksportlån.
- c. Direkte investeringer.
- d. Andre former for eksport av privat kapital.

2. Utvalget bør også vurdere hvilke handelspolitiske tiltak som Norge, i samarbeid med andre vestlige land, kan gjennomføre for å øke avsetningsmulighetene for utviklingslandenes eksport til de vestlige markeder.

3. Videre bør utvalget undersøke hvilke tiltak som Norge, i samarbeid med andre land i internasjonale organisasjoner som FN og OECD, kan gjennomføre for å nytte overproduksjon av enkelte matvarer i forbindelse med bistanden til utviklingslandene.

Som formann ble oppnevnt underdirektør Gunnar Rogstad, Utenriksdepartementet. Medlemmene var representanter fra de interesserte departementer, Eksportrådet og Norges Bank.

Det avga sin innstilling i desember 1962. Utvalget foreslo at man opprettet en egen ordning med statsgarantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland. Med hensynet til andre og mer vidtgående former for kommersiell utviklingshjelp, tok ikke utvalget opp noe forslag, men foreslo at man så tiden an.

Den nye ordning.

Regjeringen fulgte i sitt framlegg til Stortinget den anbefaling som Rogstad-utvalget hadde gitt. Regjeringens forslag (St.prp. nr. 108, 1962—63, og St.meld. nr. 54, 1962—63) ble lagt fram for Stortinget i mars i år, og etter behandling i utenrikskomiteen, ble spørsmålene behandlet av Stortinget 15. juni i år.

Den nye statsgarantiordning som dermed er etablert består i at det kan gis statsgaranti på særlige vilkår ved eksport til og investeringer i utviklingsland. Den alminnelige statsgarantiordning ved eksportkreditter gjelder ikke ved norske investeringer i utlandet. Den gjelder bare ved kredittfinansiert norsk vareeksport, og er begrenset av den 5—7 års frist som Bern-Unionen har forsøkt å hevde. Dessuten er den vanlige ordning relativt kostbar der hvor det beregnes premie for den politiske risiko, og der det garanterte beløp er stort, og garantitiden relativt lang. — Den nye ordning er tenkt å redusere disse vansker og kostnader.

Garanti ved eksport.

Eksportkredittgarantiene kan gis utover de tidsbegrensninger som ellers gjelder. Det er ikke fastsatt noen tidsfrist i Stortingsvedtaket. Dette innebærer at begrensningen først og fremst vil ligge i varigheten av den kreditten som en eksportør kan yte til sin kunde, men også i den vurdering som Garantiinstituttet eller Norsk Utviklingshjelp vil foreta i den enkelte sak.

Dernest vil den nye ordning kunne gi høyere dekningsprosent. De ordinære statsgarantier dekker kommersiell og politisk risiko opp til henholdsvis 75 prosent og 85 prosent. Men dessuten må under den ordinære ordning eksportøren stille en garanti fra en bank e. l. på 100 prosent. Premien for denne er vanligvis 1 prosent av det garanterte beløp. For å spare denne ekstra utgift er det under den nye ordning adgang til å få stilt statsgaranti for hele beløpet, slik at man unngår den nevnte bankgaranti. Men for ikke å eliminere eksportørens egen interesse og risiko, vil Garantiinstituttet ha regress overfor eksportøren for en del av det garanterte beløp.

Den nye ordning vil innebære lavere kostnader til garantipremie, både fordi man som nevnt ovenfor unngår en bankgaranti, og også fordi man vil kunne frafalle premie for den politiske risiko, og for den kommersielle risiko. Det siste gjelder i de tilfelle hvor mottakerlandets statsbank har stilt garanti. Omkostningene ved en kredittfinansiert eksport vil etter dette kunne reduseres fra ca. 8,7 prosent til ca. 6,7 prosent pr. år. Det er da regnet med en rente- og provisjonsutgift til den private finansieringsinstitusjon på 6,5 prosent. På den annen side vil det kunne bli tale om en engangspremie e. l. som administrasjonsgebyr.

Garanti ved investeringer.

Statsgaranti ved norske investeringer i utviklingsland er en helt ny ordning. Den innebærer at norske personer eller bedrifter kan få knyttet en statsgaranti til den politiske risiko som er forbundet med å sette inn kapital i et økonomisk foretak i et utviklingsland. De detaljerte bestemmelser for ordningen er ennå ikke fastlagt. Men det antas at garantien vil kunne gjelde både om kapitalinnsatsen skjer ved en aktiv

kapitaldeltaking og ved lån. Betingelsen vil være at vedkommende investor selv er økonomisk interessert i foretaket. Garantien vil videre kunne omfatte moderselskapers investeringer i datterselskaper så sant det ikke dreier seg om vanlige overføringer av midler mellom de to. Den kommersielle risiko dekkes ikke av garantien. Det forutsettes at investor selv må vurdere de vanlige forretningsmessige forhold, og ta den risiko som er vanlig. Statsgarantien kommer inn når det gjelder de forhold som investor selv vanskelig kan ta med i sine kommersielle vurderinger. Man er klar over at det *kan* by på vansker å foreta et skille mellom de to slags risiko.

Investeringsgarantien vil kunne gjelde opptil 90 prosent av det investerte beløp og vil kunne gjelde for en periode på opp til 13 år fra det tidspunkt investeringen foretas. Det er da forutsatt en periode på opptil 3 år uten reduksjon av garantien, og deretter en avskrivning på minst 1/10 hvert år.

Totalsum.

Stortinget har fastsatt at statens samlede garantiansvar under den nye garantiordning ikke må overskride 150 mill. kroner. Men det synes å være underforstått at hvis utviklingen fører til at det er behov for en heving av dette taket, vil man kunne fremme forslag om det. Av de 150 mill. kroner, kan det gis investeringsgarantier for høyst 50 mill. kroner. For eksportkredittgarantiene gjelder ingen tilsvarende begrensning.

Administrasjon.

Den nye ordningen vil bli administrert av Garantiinstituttet for Eksportkreditt. Instituttet ledes av et styre med representanter for de interesserte departementer og Eksportrådet. Formann er ekspedisjonssjef Thomas Løvold, medlemmer er ekspedisjonssjef Tor Stokke, Handelsdepartementet, ekspedisjonssjef Jahn Halvorsen, Utenriksdepartementet, direktør E. Slåtto, Industridepartementet, direktør Otto Chr. Malterud, Norges Eksportråd og direktør Th. Moe, Den norske Bankforening. Det heter imidlertid i Stortingets vedtak at behandling av saker skal skje i samråd med Norsk Utviklingshjelp. Ut fra dette har Norsk Utviklingshjelp opprettet et eget rådgivende utvalg for å behandle saker under denne statsgarantiordningen. Dette utvalget består av direktør Gunnar Randers, formann, direktør Bent Holtsmark, Myrens Verksted, direktør Reidar Kaarbø, Bergens mekaniske verksted, forbundsformann Tor Aspen-gren, Norsk jern- og metallarbeiderforbund, direktør Kaare Petersen, Forretningsbankenes konjunkturinstitutt, direktør Olav Skogen, Kjøbmændenes Engrosforretning.

Hvem kan få statsgaranti?

I Regjeringens forslag het det: «I de tilfelle hvor eksporten til (investeringer i) utviklingsland har karakter av hjelp til disse land, kan det innrømmes etc. . . .». Under Stortingets behandling — saksordfører i utenrikskomiteen var professor Erling Petersen — ble denne formulering rettet til: «I de tilfelle hvor eksporten til utviklingsland bidrar til eller legger grunnlaget for betydningsfull økonomisk vekst i vedkommende land . . .». Den endelige formulering kan kanskje sies å redusere det usikkerhetsområde

som man vil få ved vurderingen av garantisøknader. Men det er heller ikke noe helt enkelt å bestemme hva som bidrar til betydningsfull økonomisk vekst. Det vil bli Norsk Utviklingshjelps og Garantiinstituttets oppgave å finne fram til en rimelig fortolkning av vedtaket på dette punkt.

Vedtaket inneholder også uttrykket «... kan det innrømmes...». Dette innebærer at selv om en transaksjon tilfredsstiller kravene om å bidra til den økonomiske vekst, er det opp til de to institusjoner som skal behandle sakene, å avgjøre om garanti bør gis.

For hvilke land gjelder garantiordningen?

Fra norsk side er det ikke utarbeidet noen offisiell liste over hvilke land som er utviklingsland. Det er vanlig å regne med de grupperinger som brukes i De forente nasjoner eller i OECD. Disse er for øvrig ikke helt i samsvar. Grovt regnet pleier vi inkludere Afrika unntatt Sør-Afrikasambandet, Sør-Amerika, Asia unntatt Japan og dessuten Tyrkia. I konkrete saker

vil politiske og handelspolitiske vurderinger kunne påvirke listens sammensetning.

Når trer garantiordningen i kraft?

Etter Stortingsvedtaket trer den i kraft når Handelsdepartementet bestemmer. Det er (pr. 12. august) ennå ikke truffet noen slik bestemmelse, men den kan ventes med det første. Norsk Utviklingshjelp har allerede fått de første henvendelser fra næringslivet, og det er viktig å få ordningen etablert så snart som mulig.

Vil norske bedrifter kunne regne med noen støtte fra staten til forundersøkelser av investeringsmuligheter?

Det foreligger ingen klare retningslinjer på dette område. Men hvis Norsk Utviklingshjelp finner at en gruppe industribedrifter har investeringsplaner i et utviklingsland som er av en slik art at det faller sammen med Norsk Utviklingshjelps arbeidsoppgaver, vil det kunne tenkes at institusjonen vil kunne gi en viss veiledning og støtte.

All mulig
bankmessig
service!

KREDITKASSEN

Christiania Bank og Kreditkasse

LANDETS ELDSTE FORRETNINGSBANK
OSLO

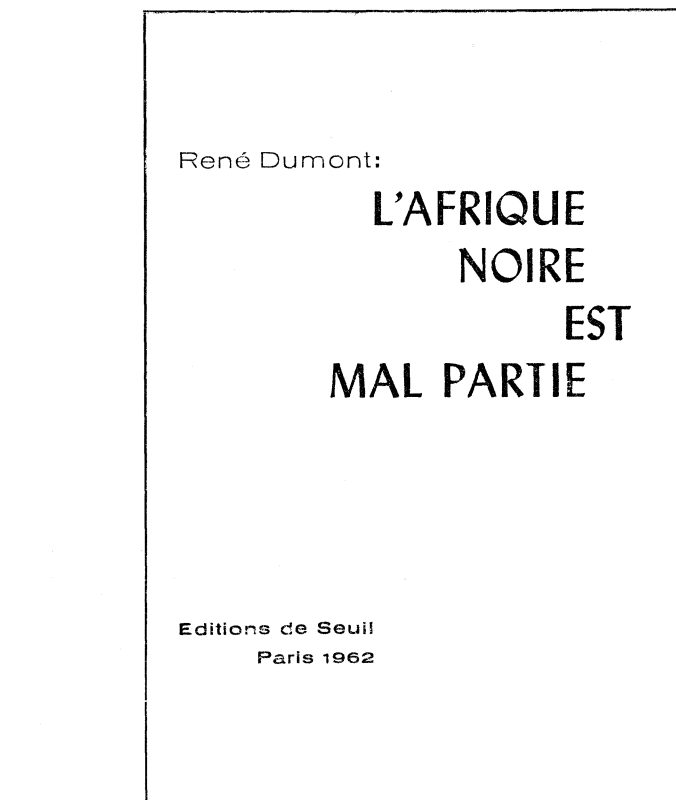
Arendal - Bagn - Dokka - Drammen - Elverum - Fagernes - Hamar - Hønefoss - Lena
Lillehammer - Moss - Mysen - Narvik - Otta - Trysil - Tynset

Professor René Dumont, kjent fransk landbruksøkonom, er ekspert på utviklingslandenes problemer. Han har i etterkrigstiden forlatt sitt egentlige virkefelt i Frankrike, og har gått helt inn for å arbeide som rådgiver for administrasjonen i de nye statene. Det er i første rekke landbrukspolitikken som er hans område, men hans virksomhet omfatter også andre sider ved den økonomiske politikken i utviklingslandene. René Dumont arbeider ikke bare i det stille. Han har skrevet en rekke bøker om de problemene og de landene han har arbeidet med.

I de afrikanske statene har han en meget høy posisjon. Dette skyldes ikke bare hans faglige dyktighet, men også hans evne til å skape en tillitsfull atmosfære i samarbeidet med de sentrale og lokale myndighetene. Det er karakteristisk at René Dumont sies å være den første franskmann som ble møtt på flyplassen i Alger av Ben Bella, da han i begynnelsen av 1963 ankom dit som rådgiver for den algirske regjering.

René Dumonts siste bok, *L'Afrique noire est mal partie*, har vakt stor oppsikt, særlig i Frankrike, men også i andre land. Den er en i dobbel forstand kritisk vurdering av de afrikanske landenes «utviklingspolitikk». Han trekker fram mange uheldige sider ved utviklingen. Han synes å mene at han er en av de europeere som kan gjøre dette uten å bli misforstått, uten å bli mistenkt for å motarbeide de nye landenes økonomiske vekstpolitikk. Hans formål er å bidra til at både de afrikanske og europeiske kretser som er ansvarlige for utviklingen innenfor de viktigste områdene tar opp til alvorlig vurdering de forholdene han peker på. Boka er et resultat av hans mange års arbeid i Afrika, og en slags oppsummering av problemer og uheldige forhold han har støtt på.

Boka lar seg vanskelig anmelde på vanlig vis. Jeg vil trekke fram en del av de faktiske opplysninger som forfatteren gjengir og som er av betydelig interesse for folk som interesserer seg for utviklingsproblemer i sin alminnelighet, og «*L'Afrique noire*» (Afrika—Nord-Afrika og Sør-Afrika) i særdeleshet.

Omtalt av
Eskild Jensen

Handelskompanier m. v.

René Dumont hevder at organiseringen av handelen i de afrikanske statene, både utenrikshandelen og den innenlandske handelen, er en meget alvorlig bremse på utviklingen. Handelen domineres fortsatt av europeiske bedrifter, som overfor de lokale produsenter opptre som monopolister. I en rekke land har mer effektive produksjonsmetoder ikke skaffet tilsvarende øking av inntektene til de lokale produsenter i jordbruk, håndverk etc., idet det er de europeiske handelsbedriftene som stikker av med vinningen. Forfatteren etterlyser kooperative salgsorganisasjoner etter skandinavisk mønster. I denne sammenheng er det verd å merke seg at René Dumont også nevner skipstransporten av de afrikanske landenes eksport til Europa, hvor en del linjerederier, også enkelte norske, har tilsvarende monopolistisk posisjon.

I likhet med andre forfattere peker Dumont på den betydelige ustabilitet i råvareprisene, og den store rolle dette spiller for de afrikanske landenes eksportinntekter. Bortsett fra spørsmålet om internasjonale råvareavtaler omtaler han de tiltak som har vært gjort

fra britisk side (marketing boards) og fra fransk side (caisses de stabilisation). Det er tydelig at på dette område har de britiske tiltak vært mer effektive. The marketing boards kjøper innenfor visse tidsrom opp varer fra produsentene til priser som har vært fastlagt på et tidligere tidspunkt, og de gir således produsentene en viss grad av sikkerhet i sine kalkulasjoner. Videre har de britiske marketing boards organisert omsetningen gjennom flere ledd, også på det europeiske marked og har således hatt muligheten av å influere prisfastsettingen på en noe bedre måte.

Jordbruksspørsmål.

Svært mye av diskusjonen og innsatsen når det gjelder de afrikanske statenes utvikling har vært viet industrialisering. For en norsk leser synes Dumonts bok å representere et noe annet syn enn det vanlige. Han understreker gang på gang at i de landene hvor mer enn 90 prosent av befolkningen er knyttet til jordbruket, er den viktigste forutsetning for en alminnelig velstandsøkning og økonomisk vekst, at man gjennom bedre produksjonsmetoder, bedre fordeling av produksjonen på de ulike jord-

bruksprodukter, og en utvikling av jordbruksproduksjon basert på salg kan bidra til å heve standarden hos jordbruksbefolkningen. Boka inneholder en lang rekke anbefalinger om hva slags jordbruk som bør oppmuntres i de forskjellige land, og han trekker fram eksempler på feilslåtte tiltak. Det britiske eksperiment med jordnøttproduksjonen i Øst-Afrika, og et nesten tilsvarende fransk eksperiment i Sénégal er vel de største og best kjente av slike feilinvesteringer. Dumont nevner i mindre målestokk fra Vest-Afrika et eksperiment med mekanisert nydyrking og drift av betydelige arealer. Han trekker følgende generelle konklusjoner fra dette tiltaket: Mekanisering av jordbruket er i Afrika sjelden det rette for å øke avkastningen. For det første mangler man ofte (hvis det ikke er tatt særskilt hensyn til) den nødvendige kjennskap til å drive og vedlikeholde traktorer og andre relativt kompliserte maskiner. Dernest er det langt viktigere å stimulere et system med trekkdyr, som ved utnyttning av kjøttet også kan bidra til en bedring av kostholdet med verdifullt tilskudd av animalske proteiner. Videre vil en plutselig innsats av maskiner skape alvorlige sysselsettingsproblemer. — Som de viktigste reformer i jordbruket nevner han behandlingen av jorden, gjødning, vanning, drenering, et bedre utvalg av plantevekster, og oppmuntring av husdyrhold. I mange land ville den viktigste reform være en oppmyking av de sosiale systemer, familiestruktur m. v. som i seg selv er en brems for nye ideer. Lokale høvdingers autoritet, deres skattleggingsmyndighet, samt regler for medgift, arv o. l. er også ofte bremsere.

Ernæringsspørsmål.

René Dumont inkluderer blant menneskenes store dårskaper det han kaller «proteinsirkulasjonen». Ernæringsproblemene er alvorlige i Afrika, og er en sterkt medvirkende faktor til den høye dødelighet og den svake arbeidsinnsats. Men det dreier seg ikke i særlig betydelig grad om *matmangel*, men om *feilnæring*. Det er i første rekke proteiner man mangler. Det produseres en ikke ubetydelig mengde proteinholdige produkter i Afrika i dag, bl. a. ved dyrkingen

av jordnøtter, kokos m. v. Disse dyrkes fortrinnsvis av hensyn til oljen, og avfallsproduktet, forkake, eksporteres til Europa.

Her settes de afrikanske proteinstoffene inn i melkeproduksjonen, og er en medvirkende årsak til den betydelige overproduksjon av melk vi nå har i Europa. Landbrukseksperter i mange land er i dag opptatt av å bli kvitt denne overproduksjonen, bl. a. ved å nytte den i hjelpetiltakene til utviklingslandene i Afrika. Her står man overfor en dyr og nokså komplisert oppgave ved å sende tørrmelk samme veien tilbake dit kraftfôret kom fra, og organisere en anvendelse av den i kostholdet til den lokale befolkning. Dumont mener at dette forholdet er meget avslørende for den mangel på innsikt som preger de europeiske landenes innstilling. I Norge har vi som kjent også noe av det samme forhold. Vår overskuddsproduksjon av melk er et stort problem, og fra landbrukskretsen har man fremmet forslag om å disponere dette overskudd ved å sende tørrmelk til utviklingsland.

Overklasseproblemer.

Ved mange av de problemer vi møter i utviklingslandene, kan man si at vi høster den dårskap som de europeiske folk tidligere har sådd. Afrikanerne har rimelig nok assosiert det å være det ledende skikt i landet med en høy levestandard i klassisk kolonistil. Følgelig ser vi nå at lederne i mange av de nye stater bevilger seg selv en inntekt, en boligstandard og en bilstandard som står i det mest skrikende misforhold til landets økonomiske situasjon, og det alminnelige levestandard. Dumont er dristig nok til å sette fingeren på dette under tittelen «Den moderne utgave av Ludvig XIV's hoff». Han peker også på hvordan korrupsjonen har sneket seg inn som en sykdom i administrasjonen i de fleste land i Afrika. I mange afrikanske stater utgjør lønningene til statsfunksjonærene 50—60 prosent av statsutgiftene. Misforholdet mellom inntektene til en jordbruker og en høy statsfunksjonær er så ekstremt at f. eks. en deputert i løpet av et par måneder tjener like mye som livsinntekten til jordbrukeren. Slike forhold er med på å sette snevre grenser for hvilke andre oppgaver (og hvilke presserende oppgaver!) sta-

ten kan finansiere. Dumont har i foredrag og samtaler i mange afrikanske land tatt opp dette ømfintlige spørsmål, men hittil med liten suksess. Han peker imidlertid på Jugoslavia, Cuba, China og Algerie som 4 eksempler hvor lederne viser det største måtehold, og hvor alle ressurser først og fremst settes inn i landets økonomiske utbygging.

Skolevesenet.

Professoren gir en meget dårlig kritikk av skolevesenet i de afrikanske land, slik disse landene har overtatt det fra kolonitiden. Skolen er en slags kopi av de euroderne er raske til å reagere mot peiske landenes skoler. De nye le-geografibøker, som er «europeiske» i sin synsvinkel, og er ellers vel kvalifisert til å gi sitt skolevesen en nasjonal bakgrunn. Men når det gjelder skolens fundamentale oppgave — å gjøre barna skikket til å arbeide med landets viktigste oppgaver — svikter det, sier Dumont. Skolen er først og fremst en boklig skole, og den vurderes som et middel til å komme inn i den privilegerte kaste i statsadministrasjonen. Skolen mangler det preg at den først og fremst bør lære barna å arbeide, ikke bare med boklige fag, men også med fysisk arbeid, jordbruk, håndverk, kosthold, hygiene osv.

Politisk orientering.

De afrikanske statenes politiske orientering er gjerne nokså enkel. De er opptatt av å få identifisert seg som selvstendige nasjoner, de er interessert i et godt naboforhold, de er gjerne interessert i et godt forhold til den tidligere kolonimakt, de er motstandere av regimet i de portugisiske territorier og i Sør-Afrika. Forholdet til den arabiske verden og til Israel er noe mer nyansert, skjont det ser ut til at de nordafrikanske statene har vunnet noen forståelse for sitt syn. Med hensyn til vanlig økonomisk-politisk orientering, ser det ut til at landene baserer seg på økonomiske utbyggingsplaner i sentral regi, men at de ellers fører en liberal politikk overfor private bedrifter. Det sorte Afrika er — med noen få unntak — klart vestorientert med hensyn til økonomisk politikk og utenrikspolitikk. Unntakene er Ghana, Guinea og Mali, som sammen med de nordafrikanske

landene danner «Casablancagruppen». I disse landene, særlig i Guinea har man slått inn på andre linjer. Den økonomiske virksomheten er for en stor del organisert i statsbedrifter, både når det gjelder produksjon, omsetning, utenrikshandel etc. China synes å være forbildet. Det vil i årene framover være meget interessant å studere utviklingen, problemer og resultater under de forskjellige systemene som nå utfolder seg.

Afrikanske samarbeidsoppgaver.

Enkelte samarbeidsgrupperinger mellom de afrikanske statene har allerede dannet seg, de 12 Brazzaville-statene, Casablanca-gruppen og Øst-Afrika. Den store afrikanske politiske konferansen i Addis Abeba sommeren 1963 er også av betydelig interesse. De afrikanske statene har enkelte naturlige samarbeidsoppgaver i forhold til omverdenen, særlig i alle spørsmål som angår utviklingshjelp og handelspolitikk. Innbyrdes har de også en del naturlige samarbeidsoppgaver, i første rekke når det gjelder høyere utdanning, forskning m. v. og i transportvesenet. Både i Vest-Afrika og i Øst-Afrika er det i dag flyselskaper av SAS-typen, nemlig Air Afrique og East African Airways. Ellers er det uhyre store uløste oppgaver med hensyn til utbygging av vei- og jernbaner og havner, og også i telekommunikasjoner. Som et ekstremt eksempel kan nevnes at hvis man skal telefonere fra Porto Novo, hovedstaden i Dahomey til Lagos i Nigeria, finner samtalen sted via Paris og London!

SVAR på spørrekonkurransen:

XENOFON, 400 f.Kr.

67

*Skattediskusjonen har åpenbart
sin fortid.*

Sosi-A-tetsnytt

Thor Skrindo (c. o. 1934), er permittert fra fylkesmannsstilling i Sør-Trøndelag og er utnevnt til ekspedisjonssjef for Distriktsplanavdelingen i Kommunal- og Arbeidsdepartementet.

Albert Jacobsen (c. o. 1945), leder for Kontoret for områdeplanlegging i Hedmark, har reist til India hvor han skal arbeide som ekspert for ILO.

Anders Schram (c. o. 1946), har sluttet som konsulent i Statistisk Sentralbyrå og har tiltrådt stilling som statistiker ved Statistikkontoret for Skadeforsikring.

Carl Anonsen (c. o. 1948), byråsjef i Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Boligdirektoratet, skal i november reise på ekspertoppdrag til Nairobi.

Ivar Stugu (c. o. 1948), som i 2 år har arbeidet ved EFTA's sekretariat i Genève har nylig vendt tilbake til sin byråsjefstilling i Handelsdepartementet.

Gudmund Saxrud (c. o. 1948), byråsjef i Handelsdepartementet, overtar stilling ved EFTA's sekretariat.

Per Nestor (c. o. 1946), tidligere sekretær ved Oslo kommune statistisk kontor, er tilsatt ved Norges Kommunal- og Sosialskole.

Finn Isachsen (c. o. 1950), tidligere konsulent ved Økonomiavdelingen i Finansdepartementet har tiltrådt stilling ved den Skandinaviske avdeling ved OECD i Paris.

Bjørn Fiva (c. o. 1951) har overtatt lektorstilling ved Bodø offentlige skole.

Ivar Reinhardt Engeland (c. o. 1954), tidligere forhandlingssekretær ved Norges By- og Herredsforbund, er tilsatt som sekretær i Norsk Kommuneforbund.

Olaf Gunntveit (c. o. 1957) ved Industrikonsulent A/S har i ca. et halvt år arbeidet i Jugoslavia med et oppdrag for OECD som gjelder utvikling av moderne regnskapsorganisasjon.

Dagfinn Hjelseth (c. o. 1955) er tilsatt som konsulent i IKO fra 1. september med spesialområde operasjonsanalyse og elektronisk databehandling.

Svein Nordbotten (c. o. 1952) er permittert for et år fra underdirektørstilling ved Avdelingen for sentral databehandling i Statistisk Sentralbyrå, og er reist til USA med Rockefeller-stipendium for å drive forskning bl. a. ved M.I.T. Computing Center.

Juul Bjerke (c. o. 1954) er permittert fra byråsjefstilling i Statistisk Sentralbyrå i et år for å drive videregående studier og dessuten forelese over emnet økonomisk vekst med stipendium fra Yale University.

Over til 4. omslagside.

Sten-Ove Callander har vært på 6 måneders FN-opppdrag i «en lille-puttstat». Han er naturligvis — i likhet med andre lykkelige eksperter — blitt en relativt velstående mann. Men han nøyer seg faktisk ikke med det. Han tillater seg å mene noe om utviklingshjelp og utviklingsland etter et halvt års hjelpevirksomhet i et utviklingsland av avviker-kategorien, et råvarefattig, tjenesteproduserende, tidligere koloniland.

utviklingshjelp

OG utviklingsland

— *Men er ikke dette i dristigste laget? Vet du om dine iakttagelser på denne lille flekken og dine refleksjoner etter et halvt års opphold i noen grad er representative for andre eksperters erfaringer fra mer typiske u-land?* —

— Nettopp det har overrasket meg. Jeg har etter at jeg kom hjem snakket med en del mennesker og lest en del litteratur. Det har overbevist meg om at mine egne tanker så langt fra er spesielle eller originale, men at de likevel kommer alt for lite fram i den offentlige debatt. —

— *La oss da få påstand nr. 1.*

— *Uten kolonimaktenes styre og stell ville utviklingslandene vært verre farne.* Det er min første påstand.

— *Du er selvsagt klar over at dette ikke kan betraktes som annet enn den svarteste reaksjon. Påstanden bør begrunnes inngående og overbevisende.*

— Jeg kan ikke gi et tilstrekkelig konkret fundert svar, men forholdene i mange av de nye land tyder på at «utbyttings»-politikken fra kolonimaktenes side bare ville ha blitt erstattet av en politikk fra lokale makthavere som hadde enda mindre respekt for liv og eiendom og betydelig mindre sans for økonomisk utvikling og vekst.

— *Du mener altså ikke at det utelukkende lå — og ligger — en vakker humanistisk tankegang bak kolonipolitikken, at kolonimaktene har drevet den rene utviklingshjelp?*

— Jeg tar absolutt avstand fra maktmisbruk og utbyttingspolitikk som kolonilandene kan ha gjort seg skyldige i. Jeg tror bare ikke på de generelt formede påstander som stadig kommer til uttrykk i den politiske propaganda, og fram for alt tror jeg ikke

det ville skade om det noe oftere ble presisert at det i svært mange tilfelle neppe har stått noen gunstigere alternativ løsning til rådighet for utviklingslandene.

— *Og denne erkjennelsen møter en kanskje sjelden i utviklingslandene?*

— Praktisk talt hver gang jeg traff sammen med representanter for den lokale befolkning — det kunne være regjeringsrepresentanter eller «alminnelige mennesker» — fikk jeg vite at kolonimakten hadde utnyttet og utbyttet landet og folket. Og det er ikke tvil om at «utbyttings»-påstanden har stor propagandistisk verdi. I de utviklede land skaper den en følelse av skyld. I utviklingslandene gir den folk en følelse av «rett» til å stille krav. Den grove skjematiseringen når det gjelder «skyldsforholdet» er blitt servert så ofte at den er blitt en «sannhet». Jeg tror det ville være langt heldigere for begge parter å se usentimentalt på årsakssammenhengen når det gjelder så vel innenlandsk som utenlandsk utviklingshjelp: Den har til hensikt å støtte de individer og distrikter som ikke har evne til og muligheter for å oppnå et rimelig levestandardnivå.

— *Ville du foretrekke at utviklingslandene fikk et noe mer forpliktende syn på utviklingshjelpen?*

— Alle er kanskje ikke klar over at u-landene på ingen måte er forpliktet til å gjennomføre de planer som FN og u-landets regjering har godtatt. I mitt u-land var vår femårsplan den siste i rekken av fire — eller fem. De første tre — eller fire — var i det hele tatt ikke, eller bare i mindre utstrekning gjennomført. En karakteristisk følge av denne trangen til å gjøre det «stykkevis og delt» var et imponerende antall veier som «came from nowhere and led to nowhere». En bør vel ikke helt glemme at hver av de store planene kan ha kostet hundretusener av kroner å utarbeide.

— *Men kan ikke årsaken mer være manglende evne enn manglende vilje?*

— Mangel på fagfolk kan i mange tilfelle være en viktig årsak til stagnasjon i arbeidet. Den mangelen kan imidlertid overvinnes ved å kjøpe fagfolk. Det burde være så god en kapitalinvestering som noen. Men det virkelig beklagelige er at manglende gjennomføring av tidligere planer ofte hadde en politisk bakgrunn. «Do You think I want my throat cut!», sa politiske ledere når de ble spurt om grunnen til at et større opplegg ble stoppet i starten eller på halvveien. Og de tenkte på en politisk halshugging.

— *Ja, her er vi visst inne på noe sentralt. Begrepet «spilleregler» har vært en smule fremme i vår hjemlige politiske debatt den siste måneden. Hører det ikke med til «demokratiets spilleregler» at det skal tas politiske hensyn i den økonomiske politikken? Bør en ikke være trygg på at «folket står bak» når store økonomiske løft skal tas eller når arbeider som kan bringe store strukturelle endringer skal gjennomføres? Bør ikke politikerne helst kjenne seg trygge på folkets godkjenning i en hver fase av arbeidet? Skal det gjelde en annen lov for Loke enn for Tor?*

— Så langt det er mulig bør det selvfølgelig tas politiske hensyn. Men etter min mening er mulighetene ikke de samme i utviklingsland og i et land på samme utviklingsnivå som for eksempel vårt eget. Stort sett betaler vi selv utgiftene ved å ta politiske hensyn. Hjelpen til utviklingslandene, enten det er faglig hjelp eller finansiell hjelp via FN, er skaffet til veie ved produktiv innsats i giverlandene, og det må sees som en nedvurdering av denne innsatsen dersom hjelpen blir ineffektivt utnyttet. Og her kommer min påstand nr. 2: *Dersom mottakerlandene mener de har krav på hjelp, og giverlandene (eller giverlandene via FN eller andre internasjonale institusjoner) ser det som en forpliktelse å gi hjelp, må mottakeren forplikte seg til — og giveren har krav på — at hjelpen blir utnyttet så effektivt som mulig.*

— *Påstanden må antas å være et brukbart utgangspunkt for en debatt. Til slutt skulle vi gjerne høre litt nærmere om ditt eget arbeid. Hvordan gikk samarbeidet i team'et. Ble det et virkelig «Teamwork»?*

— Arbeidet i det team jeg selv deltok gikk helt utmerket. Vi var folk fra samme økonomiske miljø, vi forsto hverandre og samarbeidet falt naturlig.

— *Så vidt vi har forstått, har ikke alle eksperter vært like heldige?*

— Til og med i et så internasjonalt betont fag som økonomi har det visstnok hendt at forståelsen har vært så underutviklet at kontakten mellom enkelte medlemmer av teamet utelukkende er blitt opprettholdt pr. korrespondanse.

— *Hva kan være årsaken til sånt?*

— Oftest skyldes det kanskje at ekspertene ikke er rekruttert blant personer som har noenlunde homogen faglig bakgrunn. Etter min mening er det en stor

fordel om f.eks. alle økonomer i et team tilhører en homogen miljøkrets og alle jordbrukskandidater et faglig miljø hvor medlemmene ikke skiller seg vesentlig fra hverandre. Derimot er det knapt noen grunn til at begge ekspertkategorier (økonomene og jordbruksekspertene) skal rekrutteres fra samme vitenskapelige miljø. Men ønsket om kontinuitet ved langtidspanlegging forutsetter at alle eksperter innenfor hver kategori under hele utviklingsperioden rekrutteres fra ett og samme miljø.

— *Din reformiver betyr ikke at du har mistet troen på utviklingshjelpen?*

— Jeg er tvert i mot mer enn noensinne overbevist om at svært mye kan og bør utrettes gjennom utviklingshjelpen. Og jeg synes at de såkalte OPEX-kontraktene representerer noe vesentlig riktig, fordi de kan bidra til at myndighetene i utviklingslandene forstår at eksperthjelp er kapitalinvestering. En OPEX-kontrakt mellom et utviklingsland og FN innebærer som kjent at utviklingslandet lønner eksperten etter den nasjonale lønsskala, mens FN dekker differansen mellom denne lønnen og vanlig FN-ekspert-gasje.

— *Ekspert ja. Vi har nå hele tiden holdt anførselstegnene i tomme, men er det ikke noe opplagt galt i dette å bruke «ekspert» som en slags tittel?*

— Enig. Men finn et godt alternativ!

LEDIG STIPENDIATSTILLING

Ved Universitetet i Oslo er ledig en stipendiatstilling. Stipendiaten skal nyttes til et bestemt forskningsprosjekt om samvirkespørsmål under Institutt for næringsøkonomi, og vedkommende vil få en lignende status som en stipendiat under et av forskningsrådene. Etter Kollegiets vedtak bør stipendiet ikke kombineres med en vitenskapelig hovedstilling og bare under særlige omstendigheter med en ikke vitenskapelig hovedstilling.

En stipendiat lønnes etter l.kl. 17 med brutto begynnerlønn kr. 22 200,— pr. år, en stipendiat med doktorgrad lønnes etter l.kl. 18 med brutto begynnerlønn kr. 23 250,— pr. år. Fra brutto-lønnen trekkes 6% til innskudd i Statens pensjonskasse.

Søknad med opplysning om utdanning og vitenskapelig produksjon sendes Universitetsdirektøren, Karl Johansgt. 47, Oslo, innen 10. oktober 1963.

Det må gis opplysning om søkeren har annen hovedstilling som eventuelt tenkes beholdt.

SOSIALØKONOMENS

konjunkturtermometer

**Høy aktivitet —
tendens til økt investeringsetterspørsel.**

	1962			1963		
	Mai	Juni	Juli	Mai	Juni	Juli
Arbeidsmarkedet:						
1. Arbeidsledighet	36	26	17	37	25	22
Produksjon:						
1. Sesongkorrigert industri- produksjon.	125	122	125	133	128	133
2. Totalt areal under bygging . .	106	106	107	106	110	112
Konsumetterspørsel:						
1. Total detaljomsætning	127	134	124	139	135	137
2. Vinmonopolets omsetning . .	118	130	128	139	115	142
Investeringssetterspørsel:						
1. Import av maskiner og utstyr	174	197	161	208	167	176
2. Ordretilgang innenlands for jern- og metallvareindustrien ¹⁾ . .	158	158	152	161	143	203
Utenrikshandel:						
1. Vareimport	149	145	123	162	137	130
2. Vareeksport	111	115	114	125	120	115

¹⁾ 4., 1. og 2. kvartal,

Alle indekser i denne oversikt har utgangspunktet 1959 = 100

Et aksjonsprogram for Rørosområdet

Det utarbeidede program for den økonomiske utvikling av Rørosområdet er ikke et konkret program hvor målene er fastsatt i kroner og ører. Det er et aktiviseringsprogram med appell til myndighetene og næringslivet, sier Austvik i denne artikkelen.

I. Generelt.

Det foreligger et kort programutkast på 8 stensilerte sider i Distriktenes Utbyggingsfond. (En ser da bort fra bakgrunnstoffet.) Programmet er en liste over konkrete investeringsoppgaver og saker som bør utredes med sikte på å bli realisert. Et hovedpoeng i denne listen er å plasere et ansvar hos en enkeltperson eller institusjon for fullføringen for den enkelte sak.

Programmet er ikke behandlet i regjeringen. Det binder vel derfor heller ikke departementene. Programmet er således i en viss utstrekning en ønskeliste.

Programmet har likevel betydelig verdi, ikke minst fordi Distriktenes Utbyggingsfond så aktivt går inn for programmet som en prøve. Fondet har under bearbeidelse tilsvarende planer for 3 andre «prøveområder», dvs. mindre geografiske områder. Faller eksperimentene heldig ut står en derfor med Rørosprogrammet kanskje overfor en ny metodikk i angrepet på distriktsproblemene.

II. Problemstilling.

Utgangspunktet er de faktiske virkninger av strukturendringene i økonomi, bosetting, flytting og andre samfunnsmessige forhold i et lite og økonomisk svakt distrikt.

En har studert befolkningsutvikling, flyttinger, og tendensene i den økonomiske utvikling. På denne bakgrunn er søkt vurdert om det foreligger unyttede og konkurransekraftige muligheter for ny økonomisk aktivitet. Målsettingen er ikke klart formulert, men går vel ut på om mulig å finne rasjonelle økonomiske muligheter for et permanent folketall av omtrent nåværende størrelse i området.

Derimot er det neppe stilt noe krav om bibehold av de nåværende bosettingsmønster innenfor området.

III. Karakteristikk av «Rørosområdet».

Området er et høyfjellområde. Det omfatter 6 kommuner. Os i Hedmark, og Alen, Brekken, Glåmos, Røros-landssogn og Bergstaden i Sør-Trøndelag. Det samlede landareal er ca. 3 700 km² og folketall er ca. 9 400. Samtlige kommuner (unntatt Røros Bergstad)

har i 10-året 1950—60 hatt så sterkt fraflytting at folketallet er gått ned mellom 10 og 20 prosent. Utenom Bergstadens nærmere 300 innbyggere er det temmelig spredt bebyggelse. Bosettingsstrukturen er derfor i seg selv et problem for den næringsmessige utbygging og for å skaffe befolkningen kommunikasjoner og sosiale goder.

Gjennom området går riksveg mellom det nordenfjeldske og sør-Norge via Østerdalen. Det er en mellomriksvegforbindelse til Sverige. Dessuten jernbane ved Rørosbanen mellom Oslo og Trondheim. Områdets industri er vesentlig konsentrert i Røros Bergstad med sine vel 300 industriansatte. Jord- og skogbruk er preget av høyfjellsforholdene. Turistnæringen spiller en betydelig rolle.

Røros Bergstad ligger ca. 400 km fra Oslo, 160 km fra Trondheim, og ca. 50 km fra riksgrensen mot Sverige.

IV. Næringsmessige muligheter i området.

Nye sysselsettingsmuligheter kan sannsynligvis bare finnes i industri og turisme. En antar særlig at det bør være mulig å utvikle turisttrafikken betydelig. Dette gjelder også utvidelse av turistsesongens lengde. Aksjonsprogrammet legger derfor hovedvekten på tilrettelegging av mulighetene for utvidet turisttrafikk.

For industrien legges det særlig interesse i bistand til bestående industri som kan utvikles. Spesielt gjelder dette industri som har tilknytning til turismen.

V. Aksjonsprogrammet.

Utvikling av turismen er først og fremst betinget av adkomstmuligheter. Programmet fremhever derfor følgende samferdselsoppgaver som må løses:

1. Flyplass på Røros. Denne er ferdig og åpnes for regulær turisttrafikk 1. november 1963. Hensikten med plassen er likevel først og fremst chartertrafikk med fly til hotellene. (Investeringer er ca. 1 mill. kr.).
2. Riksvegen Støren—Rørås må utbedres. Utbedringsarbeider er i dag i gang, men dette må påskyndes. Kostnaden er ca. 15 mill. kr.

3. Mellomriksvegen Røros—Riksgrensen (ca. 9 mill. kr.). Vegen er meget dårlig. På svensk side er vegen god. Furnesdalen i Sverige har stor hotellkapasitet. Disse hotellene har følgelig betydelig interesse for Røros flyplass. Turiststrømmen til Sverige over Røros flyplass må antas også å øke interessen for Rørosområdet.
4. Diverse mindre og lokale turistveger er foreslått bygget gjennom fjellområder og til severdigheter f. eks. til de gamle gruver.
5. Bedre materiell og koordinering av jernbanetrafikken med andre kommunikasjoner.

Hotellkapasiteten og underbringelsesmuligheter forøvrig er fullstendig utnyttet over sesongene. Det disponeres i alt ca. 600 sengeplasser, hvorav 3/4 i Røros. Programmet nevner aktuelle hotell- og motellplaner, som omfatter utvidelser ved de fleste bestående hoteller på Røros, nytt større hotell og 4 motellanlegg i distriktet. Flere prosjekter er allerede igang.

Forøvrig er det forutsetningen at hele komplekset omkring utbygging av hoteller, pensjonater, hytter, moteller, campingplasser osv. skal utredes for området.

Programmet vier stor interesse til hyttebygging. Det tas sikte på å finne fram til hytteprototyper for Rørosområdet. Fundamentalt er imidlertid utarbeidelsen av en plan for disponering av grunn til hytter som et ledd i en samlet plan for disponeringen av fjellområdene. Særlig viktig antas det å være å stille til disposisjon velregulerte hytteområder for alle interesserte, enten det gjelder privat-hytter eller hytter til utleie. Dette har vist seg å være et vanskelig problem.

Noen konkret målsetting for størrelsesordenen av utbygging av underbringelsesmulighetene for turisttrafikken er ikke gitt. Det må bli neste trinn i videreføringen i arbeidet. Det anses nødvendig også å legge vekt på turistattraksjonene. Fiskekultur, Bergstadens kulturhistoriske miljø m. v. inngår derfor i aksjonsprogrammet. Det pekes bl. a. på at reindriften bør søkes gjort til en turistattraksjon.

Det som særlig er nevnt om tiltak innenfor industri er lokal hytteproduksjon både for distriktets behov og for eksport til Sverige. Dessuten foreligger muligheter for utvidelse av souvenirproduksjonen.

Forøvrig legges vekt på mulighetene for ekspansjon i bestående industri. Kurs for industriledere er avholdt, og de fleste bedrifter er gjennomgått av konsulenter. Gjennomgåelsene omfattet både flaskehalsstudier i bedriftene, og mulighetene for ekspansjon. Det er grunn til å tro at det her kan oppnås visse resultater. Det legges derfor også vekt på Yrkeskoleutbyggingen. Ny yrkesskole er finansiert. I denne forbindelse pekes også på kurser for servicepersonale i hoteller, butikker m. v.

For jord-, skogbruk og reindrift søker programmet å aktivisere spørsmålet om rasjonalisering av driften og av driftsinntektene, peker på behovet for studier av spørsmålet om lønnsomme produkter for distriktet.

VI. Bedømmelse av programmet.

Programmets gjennomføring i tid er særlig uskikket for grunnlagsinvesteringene i vegene. For rasjonelle prosjekter innen turistnæring og industri står mulig-

hetene åpne for finansiering med garantier fra Distriktenes Utbyggingsfond. Det arbeides derfor aktivt med disse sakene.

Aksjonsprogrammet er ikke noe fullstendig og konkret program i kroner, turister, hotellkapasitet, industribedrifter og arbeidsplasser. Det er mer et aktiviseringsprogram med appell til myndigheter, industri og turistinteresser om å utnytte de muligheter som finnes i Rørosområdet.

Det kunne imidlertid være en oppgave for Sosialøkonomisk institutt å se på mulighetene for modellstudier av et slikt begrenset område bl. a. til gagn for eventuelle fremtidige omfattende angrep på distriktsproblemer på denne måte.

Foreningsnytt

I midten av september måned er det så lang tid siden det har vært noen direkte kontakt mellom Hovedstyret og medlemmene, at det er en viss fare for at enkelte kan ha glemt at Sosialøkonomisk Samfunn stadig eksisterer. Hovedstyret har imidlertid ikke vært helt uvirksomt i denne stille tiden.

Torsdag den 13. juni ble de 9 nye sosialøkonomiske kandidatene «mottatt» av Sosialøkonomisk Samfunn med en tilstelning i hotell Astoria, der også flere av universitetslærerne, med professor Haavelmo i spissen, var til stede.

Ved innledningen til det nye studiemester i begynnelsen av september holdt Samfunnets formann, direktør Harald Hanssen-Bauer, en orientering for de nye studentene i Det store Auditorium i Frederiksgt. Auditoriet var meget godt besatt.

Når det gjelder møtevirksomheten i høstsemesteret, er programmet klart for 3 av møtedagene. Det gjelder foruten Eskild Jensens foredrag om Norsk Utviklingshjelp tirsdag, den 17. september, sjefdirektør Erik Brofoss' foredrag «Om å bygge byer på landet» fredag den 1. november og ekspedisjonssjef Bjørn Larsens foredrag om «Økonomisk langtidsplanlegging» tirsdag den 26. november. Det er sannsynlig at det blir ett eller to medlemsmøter til. Det tradisjonelle julemøtet vil bli arrangert lørdag 14. desember.

I oktober måned, og antakelig også i november, vil Samfunnet i samarbeid med Universitetet gjennomføre et etterutdanningstiltak, som i likhet med i 1961 vil bestå av en forelesningsserie om sentrale emner — og med de beste krefter som forelesere — samt et lukket og mer forpliktende kurs. Kurset vil denne gangen forsøksvis bli arrangert som gruppevirksomhet med ett eller flere emner. Tidspunktene og det endelige program er ennå ikke fastlagt. Det er imidlertid forutsetningen at etterutdanningsvirksomheten begrenses til Samfunnets medlemmer.

Lønnsstatistikken pr. utgangen av september vil etter ett års opphold bli innhentet påny. Skjemaene blir sendt ut i slutten av september, og sekretæren vil allerede nå innstendig anmode alle sosialøkonomer om å besvare spørsmålene og returnere skjemaene så snart som mulig.

SOSIALØKONOMISK EMBETSEKSAMEN

1. AVD. VÅREN 1963

ØKONOMISK AVSNITT

Grunnkursmikro-teori.

Hvilke typer av sammenheng kan det være mellom ettspurt kvantum av en vare og prisen på en annen vare? Kan vi ha liknende sammenhenger mellom tilbudet av en vare og prisen på en annen vare?

Næringsøkonomi.

En ofte brukt inndeling av næringene er inndelingen i primære, sekundære og tertiære næringer. Gi en kort oversikt over de viktigste forhold som kan ligge bak en slik inndeling.

Trekk frem enkelte norske næringer som kan klassifiseres på denne måten, og gi en beskrivelse av karakteristiske trekk ved disse næringenes tilbuds- og etterspørselsforhold.

Makroøkonomi.

Still opp en enkel Keynes-modell. Drøft hver enkelt relasjon og presiser de forutsetninger modellen bygger på. Gjør rede for hva slags økonomiske problemer modellen er egnet til å belyse, og nevnt i denne sammenheng de viktigste svakhetene ved modellen.

Sosiallære.

Av befolkningslæren: Gi en redegjørelse for en kritisk vurdering av de ulike reproduksjonsmål.

STATISTISK AVSNITT

Teoretisk statistikk.

En fabrikk kontrollerer kvaliteten av lange serier av masseproduserte enheter ved å undersøke utvalg på n enheter fra hver serie.

Den regner med en sannsynlighet p for at en vilkårlig enhet skal være defekt; p er konstant innen hver serie, men kan variere fra en serie til en annen. Kvaliteten godtas hvis p ikke overstiger 0.05; er p større, bør hele serien kontrolleres.

1. Forklar og grunngi kortfattet hvordan De vil gå frem for å finne ut om en serie bør undersøkes helt. Vil De tilrå dette hvis $x = 2$ av $n = 20$ enheter er defekte?
2. De n enhetene kan tas ut enten fortløpende fra produksjonen eller, etter nummerering, ved hjelp av en tabell over tilfeldige tall. Er det noe som taler for eller mot hver av de to fremgangsmåtene? Hvilken ville De foretrekke?
3. Vi antar nå at sannsynligheten p varierer (fra serie til serie) som en stokastisk variabel P med tetthetsfunksjon

$$g(p) = \frac{1}{B(a+1, b+1)} p^a (1-p)^b,$$

hvor a og b er positive konstanter og $B(a+1, b+1)$ angir betafunksjonen. Vis at

$$EP = \frac{a+1}{a+b+2},$$

$$EP(1-P) = \frac{(a+1)(b+1)}{(a+b+2)(a+b+3)} \text{ og}$$

$$\text{var } P = \frac{(a+1)(b+1)}{(a+b+2)^2 (a+b+3)}$$

4. Finn forventning og varians for X i den simultane fordeling av P og X , når X er den variable i et sampel på n enheter fra én serie. Foreslå en forventningsrett estimator for EP , basert på X . Vil de anta at den er konsistent? Undersøk saken i den utstrekning De er istand til det.
5. Kan a og b estimeres ved hjelp av samplet i punkt 4?

Anvendt statistikk.

Anta at de har fått i oppdrag å utarbeide en prognose for den innenlandske etterspørsel etter elektriske komfyrer i perioden fram til 1975. Hvilke statistiske kilder ville De få bruk for? Hvilke tilleggsopplysninger ville De legge særlig vekt på å få samlet inn, dersom De fikk anledning til å foreta en spesiell markedsundersøkelse? Gjør herunder rede for en metode som De finner brukbar for å utarbeide prognosetall.

Sosialøkonomisk embetseksamen 1. avd. våren 1963

Økonomisk avsnitt

Navn:	Teoretisk økonomi	Næringsøkonomi	Sosiallære	Muntl. gj.sn.
Killi, Steinar	2,80	3,15	2,80	2,77
Lykke, Knut Henning	2,65	2,50	2,75	2,53
Reite, Kjell	2,80	2,95	2,90	2,77
Saunes, Håvard Bjørndal ..	2,95	2,95	2,65	2,62
Vale, Per Halvor	2,35	2,55	2,45	2,33
Torgersen, Konrad Gisle ..	2,95	2,75	2,75	2,72
Andersen, Erling Sverdrup	2,35	2,50	2,30	2,35

SOSIALØKONOMISK
 EMBETSEKSAMEN

2. AVD. VÅREN 1963

Sosiallære.

Det kollektive forbruk og dets plass i vår samfunnsøkonomi.

Penge- og kredittlære.

Gi en sammenliknende fremstilling av de faktorer som bestemmer likviditetsforholdene i henholdsvis den indre og den internasjonale økonomi.

Offentlig økonomikk.

Diskuter på bakgrunn av norske forhold finanspolitikkenes muligheter for å bidra til å opprettholde full sysselsetting når det inntreffer a) en svikt i innenlandsk konsum- etterspørsel, b) en svikt i innenlandsk investe- ringsetterspørsel, c) en svikt i etterspørselen etter landets eksportvarer.

Teoretisk økonomi.

Situasjonen på arbeidsmarkedet blir ofte karakterisert ved uttryk- kene «mangel på arbeidskraft» eller «overskudd på arbeidskraft». Hva mener De disse uttrykkene kan bety, a) når de brukes om for- holdene i en bestemt næring eller bransje, b) når de brukes om for- holdene i et land som helhet?

Bedriftsøkonomi.

Om bedriftsbeskatningens betyd- ning for en bedrifts valg av finan- sieringsmåte for sine investeringer.

Næringsøkonomi.

Gi en oversikt over bruken av tvungen voldgift (tvungen lønns- nemnd) i norsk arbeidsliv og de erfaringer en derigjennom har høs- tet. Drøft deretter prinsipielt argu- mentene for og mot tvungen vold- gift i arbeidstvister.

Næringsstatistikk.

Gi et prinsipielt opplegg for sta- tistisk belysning av et lands bytte- forhold overfor utlandet. Antyd om beregning av bytteforhold for Nor- ges vedkommende og vurder de statistiske kildene.

Statistisk avsnitt og Examine economiae

Navn:	Teoretisk statistikk	Anvendt statistikk	Muntlig gj.sn.	Hovedkar. Exam.oecon
Andersen, Svenn Gustav	2,70	2,90	2,83	2,82
Aresvik, Lars Holgeir ..	2,90	2,50	2,70	2,67
Dolva, Olav Torstein	2,95	2,80	2,93	2,81
Eide, Leif Tore	2,65	2,60	2,58	2,59
Endresen, Einar	3,15	2,80	2,85	2,90
Fjermeros, Knut Søren ..	3,30	2,75	2,95	2,89
Fure, Harald Martin	3,05	2,55	2,75	2,72
Gravløkken, Bjørn	3,00	2,90	3,05	2,81
Haugen, Hans-Henrik	2,70	3,50	2,88	2,99
Holter, Per Christian	3,40	2,85	2,80	2,84
Hurv, Tore Ingvar	3,35	2,85	3,00	2,93
Iversen, Johan Hillestad	2,75	2,60	2,53	2,56
Kvisvik, Herborg	3,15	2,70	2,78	2,81
Nygaard, Tore	2,70	2,80	2,73	2,71
Rogne, Tore	2,95	2,70	2,68	2,75
Ringstad, Vidar Johan ..	2,55	2,60	2,60	2,68
Sand, Svein	3,30	2,95	3,00	2,96
Seierstad, Ståle	1,90	2,30	2,13	2,27
Steine-Eriksen, Eirik	3,15	3,15	2,98	2,95
Wathne, Egil	3,20	3,10	2,88	2,91
Østby, Ivar	2,30	2,80	2,35	2,55

Sosialøkonomisk embetseksamen 2. avdeling våren 1963

Navn:	Teoretisk økonomikk	Sosial- lære	Nærings- økonomikk	Penge- og kredittlære	Bedrifts- økonomi	Offentlig økonomikk	Spesial- oppgave	Muntlig gj.sn.	Embetseks. karakter
Birkeland, Eva	2,85	2,65	2,85	2,85	3,00	2,60	2,75	2,55	2,70
Birkeland, Jan Erik	2,95	2,75	2,70	2,80	3,20	2,85	2,95	2,75	2,85
Djuve, Rikard	2,45	2,45	2,80	2,80	3,20	2,95	2,80	2,75	2,75
Edvardsen, Kåre Nikolai .	2,15	2,75	2,35	2,60	2,80	2,50	2,35	2,35	2,45
Jacobsen, Ivar Herman ...	2,60	2,70	2,65	2,70	3,30	2,90	2,50	2,55	2,70
Martinovits, Alfréd Geza ..	3,05	2,80	2,85	2,90	3,50	3,40	2,75	2,65	2,85
Nordhus, Odd	2,65	2,60	2,55	2,55	2,30	2,75	3,00	2,75	2,75
Olsen, Liv Christiane	2,50	2,70	2,60	3,10	2,75	2,80	2,70	2,55	2,65
Tryggeset, Bjørn	2,85	2,50	2,80	2,90	3,00	2,60	2,75	2,80	2,65

Sosiatetsnytt, forts. fra s. 10.

Kjell Wettergreen Hansen (c. o. 1950) er permittert fra konsulentstilling i Handelsdepartementet og er tilsatt midlertidig som byråsjef ved Kontoret for konjunktur- og strukturanalyse i Statistisk Sentralbyrå i den tid Juul Bjerke er i USA.

Bjørn Larsen (c.o. 1947), tidligere ekspedisjonssjef ved Avgifts- og tollavdelingen i Finansdepartementet, som i de to siste år har arbeidet ved EFTA's sekretariat i Genève er tilsatt som ekspedisjonssjef ved den nyopprettede Planleggingsavdeling i Finansdepartementet.

Jan Madsen (c. o. 1949), tidligere byråsjef ved Økonomiavdelingen, er tilsatt som planleggingskonsulent ved Planleggingsavdelingen.

Olaf Sætersdal (c. o. 1952), tidligere byråsjef ved Økonomiavdelingen, er tilsatt som planleggingskonsulent ved Planleggingsavdelingen.

Per Schreiner (c. o. 1958) og *Nils Olav Karlgård* (c. o. 1954) er tilsatt som konsulenter ved Planleggingsavdelingen.

*

Det har vært kamp om eksamenskandidatene våren 1963. *Eva Birkeland*, *Jan Birkeland* og *Liv Olsen* er tilsatt som førstesekretærer i Statistisk Sentralbyrå. *Rikard Djuve* og *Ivar Jacobsen* er tilsatt i Norsk Regnesentral, *Odd Nordhus* i Norges Bank, *Bjørn Tryggeset* som førstesekretær i Økonomiavdelingen i Finansdepartementet. *Kåre Edvardsen* fortsetter ved Sosialøkonomisk Institutt. *Alfred Geza Martino-vits* arbeidet i Industridepartementet, men en har ikke kunnet bringe på det rene hvor han arbeider nå.

Sosial- økonomisk Samfunns etterutdannings- kurs

På Samfunnets 3. etterutdanningskurs som finner sted i høst vil fire universitetslærere holde forelesninger over selvvalgte emner:

Professor Johan Vogt: Internasjonale betalingsproblemer.

Professor Preben Munthe: Råvarehandel og utviklingsland.

Dosent Leif Johansen: Oversikt over operasjonså anslå framtidig tilgang på og behov for utanalytiske problemer.

Universitetslektor Tore Thonstad: Om metoder for dannet arbeidskraft.

Forelesningene vil foregå i Store Auditorium, Frederiksgt. 3, onsdagene 16/10, 23/10, 30/10 og 6/11. Alle dager kl. 19.15.

Hvis interessen er stor nok vil forelesningene bli etterfulgt av seminargrupper over de foreleste eller nær beslektede emner. Gruppene vil få stilt ledere og lokaler til disposisjon.